

23.8.2022

EOAK/4968/2022

SELVITYS- JA LAUSUNTOPYYNTÖ

Olen saanut useita kanteluja, jotka ovat koskeneet hoidon ja palvelujen järjestämistä henkilöille, joilla on sekä mielenterveysongelmia, itsetuhoisuutta että päihderiippuvuus.

Kanteluissa on tuotu esiin muun muassa seuraavia kokemuksia ja havaintoja:

”Kokemuksena on, että päihdeongelmat muodostavat monesti ylittämättömän lähetekynnyksen, jolloin erikoissairaanhoidon tarvitsevat potilaat jäävät perusterveydenhuollon kannateltaviksi. HUS Psykiatria ei ole vuosiin ottanut hoitoon päihdepotilaita, joilla on myös mielenterveyden häiriö.”

”Kantelijan puoliso oli päästetty pois tarkkailuosastolta sekavassa mielentilassa ja päihtyneenä. Kantelija oli löytänyt puolisonsa makaamassa penkillä tiedottomassa tilassa kovassa pakkasessa. Puoliso oli kertonut hoitajalle toiveestaan päästä Peijaksen psykiatriselle osastolle.”

”Päihdehuollon hoitolaitoksesta Kemissä uloskirjoitettu paranoidia skitsofreniaa sairastava henkilö oli ohjattu korvaushoitopaikkaan Helsinkiin. Henkilö oli tullut yksin huonossa kunnossa soluasuun, joka ei ole tarkoitettu päihde- ja mielenterveyskuntoutujille.”

Kanteluihin antamissani ratkaisuihin olen todennut muun muassa seuraavaa.

”Saadun selvityksen perusteella kantelija on sosiaalihuoltolain 3 §:ssä tarkoitettu erityistä tukea tarvitseva henkilö, jolla on päihdesairautensa vuoksi erityisiä vaikeuksia saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta pidän ongelmallisena, jos viranhaltijat eivät noudata laissa säädetyjä haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden palvelujen turvaamiseksi säädetyjä oikeusnormeja. Päätösten tekemisen lisäksi eri viranomaisten lakisääteisenä

velvollisuutena olisi ollut huolehtia siitä, että kantelija saa tilanteessaan riittävästi tukea.”

”Lain mukaan asia tulee vireille jo silloin kun asiakas itse kokee tarvitsevansa palvelua ja hakee sitä. Laissa säädetty aika asian käsittelyyn alkaa vireille tulosta. Kiireellisiä toimenpiteitä koskeva asia on käsiteltävä ja päätös tehtävä käytettävissä olevien tietojen perusteella viipymättä siten, ettei asiakkaan oikeus välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu. Muissa kuin kiireellisissä asioissa päätös on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen kun asia on tullut vireille.”

Kantelujen perusteella olen päättänyt ottaa omana aloitteena tutkittavaksi eri viranomaisten yhteistyön päihdepalvelujen toteuttamisessa ja erityisesti vaikeimmin syrjäytyneiden päihde- ja mielenterveysasiakkaiden mahdollisuudet saada sekä lakisääteisiä päihdepalveluja että muita tarvitsemiaan sosiaali- ja terveysterveystoimintapalveluja.

Korostan eri viranomaisten velvollisuutta huolehtia siitä, että erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden oikeus perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaiseen välttämättömään huolenpitoon sekä 19 §:n 3 momentin mukaisiin riittäviin sosiaali- ja terveysterveystoimintapalveluihin toteutuu.

Perustuslain 111 §:n 1 momenttiin viitaten pyydän, että toimitatte omalta osaltanne asian tutkimiseksi tarvittavan selvityksen ja annatte lausuntonne asiassa. Selvityksessä ja lausunnossa tulisi kiinnittää huomiota erityisesti seuraavaan:

1. Miten arvioitte, että terveydenhuoltolain mukainen hoitoonpääsy toteutuu henkilöllä, jolla on sekä päihderiippuvuus että muu mielenterveyden häiriö?
2. Miten arvioitte, että sosiaalihoitolain mukainen oikeus saada palveluja kiireellisessä tilanteessa toteutuu henkilöllä, jolla on sekä päihderiippuvuus että muu mielenterveyden häiriö?
3. Millä tavoin eri viranomaisten yhteistyöllä on pyritty turvaamaan, ettei kaksoisdiagnoosipotilas voi jäädä heitteille sen jälkeen, kun palveluntarve on tullut joko sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden tietoon?
4. Millä tavoin nykyistä toimintamallianne olisi mahdollisesti tarpeen kehittää?

Pyydän Teitä lähettämään selvityksen ja lausunnon viimeistään 16.12.2022.

Selvitys pyydetään lähettämään ensisijaisesti sähköisessä muodossa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamon sähköpostiosoitteeseen oikeusasiamies@eduskunta.fi. Jos selvityksen sisällössä on salassa pidettävää tietoa, tulee sähköposti lähettää eduskunnan turvaviestipalvelun kautta osoitteessa <https://turvaviestieduskunta.fi> ja vastaanottajaksi tulee merkitä oikeusasiamies@eduskunta.fi.

VN-verkkoon kuuluvat viranomaiset voivat lähettää salassa pidettävää materiaalia (suojaustaso IV) ilman turvapostia.

Asiakirjat voi myös lähettää postitse eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian kirjaamoon.

Apulaisoikeusasiamies

Maija Saksin

Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri

Lotta Hämeen-Anttila

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.